

MÚLTUNK EMLÉKEI ROVAT

A JÉGBIZTOSÍTÁS ÁLLAMOSÍTÁSA A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG ALATT

Horváth Gyula – Tamás Gábor

Az első világháború alatt az ország nem vált nagyobb mértékű harcok színterévé, a biztosítók az emberveszteségek és a fokozatosan gyorsuló infláció ellenére mindvégig működőképesekek maradtak. Az 1918 utolsó hónapjaiban eluralkodó gazdasági káosz ugyanakkor a biztosítási ágazatot sem hagyta érintetlenül. Az új biztosítások kötése az ország egyre nagyobb területein vált lehetetlenné, az infláció miatt elértéktelenedő bérek miatt pedig a legtöbb társaságnál tisztviselői mozgalmak indultak el. Néhány ágazatot ugyanakkor pozitívan érintett a helyzet. Az egyszerű díjas életbiztosítások fellendülését hozta, hogy kiváló eszközt jelentett a Károlyi-kormány által bevezetett vagyonadó kikerüléséhez. A betörésbiztosítások kereslete is megugrott a közbiztonság gyors romlása miatt. A zavaros helyzetre a megoldást a biztosítók az együttműködésben, a Károlyi-kormány a szabályozásban látta. Utóbbira jelentett egy erőtlén kísérletet a december 21-én kiadott rendelet, amely az országban korábban még nem működő biztosítók bejegyzését, valamint a már működő biztosítók új működési területre való terjeszkedését kormányengedélyhez kötötte. Ez a szabályozás piacvédelem szempontjából nem jelentett sokat, hiszen új alapításnak amúgy sem lett volna sok értelme.¹ Lényegesen erősebb eszköz lehetett volna a biztosítók állami felügyelete, amelynek bevezetését a Károlyi-kormány 1919. március 19-én hirdette ki, de bevezetésére már nem került sor.² A biztosítók együttműködésének új kerete az 1919. február 9-én 35 társaság által megalapított Biztosító Intézetek Országos Szövetsége, a BIOSZ lett, amelyhez még ugyanezen év végéig mind a 63 működő vállalat csatlakozott.

Az 1919-es évet azonban nem a társaságok együttműködése, hanem a március 21-én hatalomra jutott Tanácsköztársaság és intézkedéseinek következményei határozták meg. A biztosítást improduktív foglalkozásnak minősítették, majd a Forradalmi Kormányzótanács 25. számú rendelete az összes biztosítót köztulajdonba vette. A társaságok igazgatóságát eltávolították, azok irányítását a pénzügyi népbiztosok megbízottjai, korábbi beosztott tisztviselők vették át. Az ágazat egészét pedig a biztosítási direktórium igazgatta volna. A direktórium tevékenységének ugyanakkor nem sok nyoma volt, a biztosítók igazgatósági jelentései³ és a későbbi feldolgozások⁴ is arról árulkodtak, hogy a normál üzletmenet négy és fél hónapra leállt az országban. A sajtó sem számolt be a tisztviselői bérek kérdésén, illetve a május elsejei felvonulás előkészítésén kívül semmilyen intézkedésről.⁵ Az egyetlen kivételt a jégbiztosítás jelentette. Ezt az ágazatot a Tanácsköztársaság teljes egészében államosította, annak művelését egyetlen, állami tulajdonban lévő szervezet vette át.

A tűzbiztosítás államosításáról már a 19. század közepe óta sok vita folyt mindenféle gyakorlati következmény nélkül, a 20. század első éveiben azonban ez a gondolat az életbiztosításokkal kapcsolatban is felmerült, sőt Olaszországban a háború előtt államosították is az ágazatot. A külföldi vállalatok állományát 1923-ban kellett volna az olasz nemzeti biztosítónak átadni,

de erre az intézkedés visszavonása miatt végül nem került sor. A háborút követő hónapokban Magyarországon is elsősorban az életbiztosítások államosítása került szóba. A Károlyi-kormány idején 1919. februárban a Pénzügyminisztérium tanácskozást hívott össze a témában, ahol a Biztosítási Tisztviselők Országos Szövetségének elnöke, Bíró Jenő az Első Magyaránál ekkor már 25 éve szolgáló tisztviselő állt ki az államosítás mellett. Véleménye szerint az életbiztosításban korábban a tőkebiztosításé volt a főszerep, mostantól viszont ezt az agkori járadék, az árva- és özvegyellátás, valamint a rokkantság, illetve munkanélküliség esetére járó járadékok kell, hogy átvegyék. A mellett érvelt, hogy a biztosítás busás és biztos nyereséget hoz. A magántőke gyorsan és problémamentesen kiküszöbölhető, és az állam érvényt szerezhetne a biztosítás igazi szellemének a szociális szempontok figyelembevételével.⁶ A Tanácsköztársaság mégsem az élet- vagy a tűz-, de még csak nem is a munkásbiztosítást államosította.

Az 1919-es évet a március 21-én hatalomra jutott Tanácsköztársaság és intézkedéseinek következményei határozták meg.

A jégbiztosítás több szempontból is sokkal jobb jelöltnek számított. A jégbiztosítási kötvények – szemben a legtöbb egyéb ágazat szerződéseivel – egyetlen évre szóltak. A gazdák évente egy rövid, kéthónapos időszakban kötötték meg a biztosítást, amely 1919-ben ráadásul egybeesett a Tanácsköztársaság kikiáltásával. A kárrendezés is jóval kevésbé ígérkezett problémásnak, mint más ágazatoknál. A kárfelvételt és kárbecslést ugyanis a biztosítók már két évtizeddel korábban központosították, azt az egész piac számára 1898-óta a Központi Jégkárfelvételi Iroda végezte. Ráadásul a teljes biztosítási ágazat Hamburger Jenő földművelésügyi népbiztoshoz tartozott, aki ezen a területen akart eredményt felmutatni. A 100 hold feletti birtokokat köztulajdonba vették, ezek esetében kötelezővé tették a jégkárbiztosítást, egy előre meghatározott búzaárát figyelembe véve a díjak meghatározásánál. A kártérítés később, az őszi búzaár alapján történt volna. A kisbirtokosok esetében önkéntes volt a biztosítás, és nem sok sikert aratott: „a paraszt a jégtől sem félt úgy, mint a kommunista jóakarattól.”⁷ A Jégkáriródból kialakított új Központi Jégbiztosítási Szervezethez összesen közel 20 millió korona díjbevétel folyt be. Kárkifizetésre ugyanakkor alig került sor. Egyrészt, 1919 jég szempontjából rendkívül kedvező év volt, másrészt mire a kártérítésekre sor került volna, megszűnt a Tanácsköztársaság. A Friedrich-kormány (1919. augusztus – november) 16 millió korona tiszta nyereséget örökölt, valamint egy vitát a biztosítótársaságokkal, akik szerint ez az összeg nem a költségvetést, hanem őket illette volna. Az ezt követő Huszár-kormány (1919. november – 1920. március) eltörölte a Tanácsköztársaság jégkárbiztosítást államosító intézkedéseit, és elrendelte a Központi Jégbiztosítási Szervezet felszámolását. A Jégkáriróda újra alakult, és a két világháború között mindvégig ellátta az összes társaság kárrendezését. A nyereség sorsáról azonban ez a kormány sem rendelkezett.⁸ Ezután sem a sajtóban, sem a cégek éves jelentéseiben nem bukkant fel újra az 1919-es év vitatott eredménye, az 1920-as év egymást követő újabb kormányai – a Simonyi-Semadam, majd Teleki-kormány – nem foglalkoztak az üggyel, a tétel pedig az egyre gyorsuló inflációval légtelenné vált.

HIVATKOZÁSOK

- ¹Vaktor Ferenc 1931: *A Triesti Általános Biztosító társulat (Assicurazioni Generali) és a biztosítási intézmény 100 éves története.* Budapest. 223.
- ²A Károlyi-kormány XXIX. számú néptörvénye
- ³Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság igazgatósági üzletjelentése, zárszámadások és mérleg-kimutatások az 1918. és 1919. évekről. Budapest 1920. BFL VII. 2.e. Cg. 593/1915.
- ⁴Csury Jenő ifj. – Marosi Imre 1931: *A magyar biztosítás története.* Budapest. 1931.
- ⁵Népszava 1919. április 30: 8.
- ⁶A biztosítás államosítása. Népszava 1919. február 23: 10.
- ⁷Kié a tizenhat millió? Pesti Napló 1919. október 16: 3.
- ⁸A központi jégbiztosító szervezet felszámolása. Köztelek 1920. február 28: 140

SZERZŐI ÚTMUTATÓ
A BIZTOSÍTÁS ÉS KOCKÁZAT FOLYÓIRATBAN PUBLIKÁLÓK RÉSZÉRE

A kéziratokat elektronikus (Word/Excel fájl) formátumban mellékletként csatolva kérjük beküldeni a főszerkesztő (erzsebet.kovacs@uni-corvinus.hu) és a szerkesztő (katalin.lencses@mabisz.hu) e-mail címére.

A kézirat befogadásához csatolni szükséges a kitöltött szerzői nyilatkozatot is, mely a MABISZ honlapjáról is letölthető (www.mabisz.hu) különböző verziókban (egyszerzős, többszerzős nyilatkozat).

Terjedelmi ajánlás: 1-1,5 ív (1 ív=40.000 karakter). A közlemények hossza a 60.000 karaktert (szóközökkel) ne haladja meg. A karakterszámok tartásakor kérjük figyelembe venni, hogy amennyiben a cikkben/tanulmányban ábra vagy egyéb bokszt jelenik meg, akkor az ábránként 300 karakterrel kerül beszámításra. A publikálás főszabályként magyar nyelven, indokolt esetben pedig angol nyelven lehetséges. A Biztosítás és Kockázat eddig megjelent számai elérhetőek az alábbi linken keresztül:

<http://www.mabisz.hu/hu/esemenyek-publikaciok/450-biztositas-es-kockazat.html>

A kézirat a következő elemeket tartalmazza az alábbi sorrendben:

- CÍMOLDAL
A cikk címe, szerzője, elérhetősége. A cikk beadásának dátuma. Több szerző esetén a levelező szerző neve és elérhetősége is.
- CIKK CÍME
Alcím (opcionális)
- SZERZŐK NEVE ÉS AZOK AZ ADATOK, MELYEKET PUBLIKÁLÁSRA SZÁNNAK
Tudományos fokozat, munkahely, beosztás, e-mail cím
- ÖSSZEFOGLALÓ
Magyar nyelven, maximum 1000 karakter
- SUMMARY
Angol nyelven, maximum 1000 karakter
- KULCSSZAVAK
Maximum 5
- KEYWORDS
Maximum 5
- JEL
DOI szám
Ezt a MABISZ adja.
- CIKK, TANULMÁNY
Törzsszöveg (ajánlott terjedelem 60 000 karakter)
Ábrák, táblázatok, képletek, lábjegyzet (opcionális)
Összefoglalás, következtetések
- IRODALOMJEGYZÉK

1. A címdalton sorrendben a következők szerepeljenek: a kézirat címe, esetleg alcíme, a szerzők neve, a szerzők tudományos fokozata, titulusa, a szerzők munkahelye, a szerzők beosztása, elérhetősége. A cikk beadásának dátuma. Amennyiben a szerző(k) hozzájárul(nak) az e-mail cím(ük) közléséhez, akkor itt ezt is kérjük megadni. Több szerző esetén a kapcsolattartáshoz mindenképpen kérjük megadni a levelező szerző e-mail címét, telefonszámát.

2. Az összefoglalót magyar és angol nyelven kérjük elkészíteni és a cikk elejére beszerkeszteni. Az összefoglaló nem tartalmazhat rövidítéseket. Ennek megbeszélésekor az alábbiakat kérjük figyelembe venni: „Bevezetés”, „Célkitűzés”, „Módszer”, „Eredmény” és „Következtetések” lényegre törő megfogalmazása oly módon történjen, hogy csupán az összefoglalás elolvasása is elegendő legyen a dolgozat lényegének megértéséhez. A magyar és az angol összefoglaló hossza igazodjon egymáshoz, a maximális karakterszám 1000 lehet.

Az összefoglalókat követően a kulcsszavakat kérjük szerepeltetni. Maximum öt kulcsszó adható meg magyar és angol nyelven egyaránt, szerepeljenek továbbá a JEL-kódok is (<https://www.aeaweb.org/econlit/jelCodes.php>)

3. A kézirat világos, jól tagolt szerkesztése különösen fontos, beleértve az alcímek megfelelő alkalmazását is. Az eredeti közleménynél a bevezetőben néhány mondatban meg kell jelölni a kérdésfelvetést. A módszertani részben a szerző világosan és pontosan mutassa be és hivatkozzon azokra a módszerekre, amelyek alapján az eredményeket megkapta. Az eredmények és a diskusszió részeket külön és érthetően szükséges megbeszélteni. A diskusszió rész legyen kapcsolatban az idevonatkozó legújabb ismeretanyaggal, valamint azokkal a megállapításokkal, amelyekből a szerző a következtetéseket levonta. Az eredmények újszerűsége, illetve a szerző saját tudományos hozzáadott értéke világosan tűnjön ki az írásból! A módszerek, eredmények, megbeszélés részek megfelelő alcímet kapjanak. A kéziratban az ábrák helyét, címét kérjük arab számokkal jelölni! A cikken belül lehetőség szerint csak akkor legyen alfejezeteken belüli számozás, ha azt a téma jellege és feldolgozása indokolja.

4. A táblázatokat címmel kell ellátni, és minden táblázatot külön lapon szükséges megadni. A táblázat ne legyen kép, a táblázatokat Wordben/Excelben kérjük elkészíteni!

5. Az ábrák a kéziratban megfelelő helyen, számozottan (arab számok) szerepeljenek, és címmel is el legyenek ellátva. Kérjük a mértékegységek, jelmagyarazatok értelemeszerűen történő megadását! Az ábra forrását is kérjük megjelölni, így a szövegben megfelelő helyen jelenjen meg az ábrákra, táblákra, jegyzetekre való hivatkozás! Az ábrákat és grafikonokat nagyfelbontású képként és xls formátumban egyaránt külön kérjük csatolni a beküldött íráshoz.

6. Az ábrák és táblák elnevezése az ábra, illetve táblázat felett szerepeljen, a forrás-megjelölés pedig alul kerüljön feltüntetésre. A cikk szöveges része is tartalmazzon utalást arra, hogy az ábra, illetve táblázat mely részekhez szolgál illusztrációként. Pl. „ahogy azt a 3. ábra mutatja...”.

7. A képleteket képletszerkesztővel kérjük elkészíteni, és azokat a jobb oldalon, zárójelben folyamatosan kérjük számozni!

8. A lábjegyzetek a felhasznált irodalom elé, a folyószöveg után kerüljenek!

9. Az irodalomjegyzék felsorolásánál ne legyen számozás, vagy bármilyen egyéb jelölés (bullet pont stb.) Az irodalmi hivatkozásokat a legújabb eredeti közleményekre és összefoglalókra kell korlátozni. Kizárólag azok az irodalmi felsorolások sorolhatók fel, amelyekre a szövegben utalás történt, és közvetlen kapcsolatban vannak a kutatott problémával. Háromnál több szerző esetén a három szerző neve után „et al” irandó.

A szövegközti szakirodalmi utalásokat zárójelben kérjük feltüntetni, amennyiben a hivatkozás nem szerves része a mondatnak. Például (Ospian, 2009). Amennyiben valamelyik szerzőtől több, azonos évben megjelent munkára hivatkozik, a művek megkülönböztetésére használja az évszám mellé írt a, b, c stb. indexet. Szó szerinti idézetnél az oldalszám kötelezően jelölendő. Az irodalomjegyzéket a tanulmány végén abc-sorrendben közöljék a következőképpen:

- Könyveknél:
Dickson DCM (2005): *Insurance Risk and Ruin*, Cambridge University Press
- Tanulmánykötetekben, gyűjteményes kötetekben megjelent publikációknál:
Mario Jametti & Thomas von Ungern-Sternberg (2003): *Assessing the Efficiency of an Insurance Provider – A Measurement Error Approach*, CESifo Working Paper Series 928, CESifo Group, Munich
- Folyóiratban megjelent cikkeknél:
Wiltrud Weidner – Robert Weidner (2014): *Identifikation neuer Ansätze zur individuellen Kfz-Tarifierung*, *Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft* May, Volume 103, Issue 2, pp. 167-193.
- Dickson DCM. (2006): *Premiumsand reserves for life insurance products*, *Australian Actuarial Journal*, vol. 12 (2), pp. 259-279.
- Webcímeknél:
Insurance Europe (2012): *How insurance works*
Online: <http://www.insuranceeurope.eu/uploads/Modules/Publications/how-insurance-works.pdf>
Weboldal hivatkozáskor zárójelben a letöltés dátumát is szerepeltetni kell.

10. Két-három oldalanként kérünk javasolni egy-egy kiemelésre szánt mondatot vagy mondatrészt a szövegből.

11. A Biztosítás és Kockázat folyóirat csatlakozott a DOI CrossRef rendszerhez, ami növeli a folyóiratban megjelenő cikkek láthatóságát, illetve elérhetőségét. Kérjük a szerzőket, hogy a cikkek irodalomjegyzékében link formátumban tüntessék fel azon források DOI azonosítóját, melyeket más folyóiratok/kiadók már regisztráltak a CrossRef-nél. A források ezen szempontból való ellenőrzésére használható a CrossRef keresője: <http://search.crossref.org/>. A DOI-ból úgy képezhető link, hogy elé kell írni: <http://dx.doi.org/>, illetőleg amennyiben a CrossRef fenti keresőrendszerét használják, akkor az ott található DOI link egyszerűen átmásolható.

A Biztosítás és Kockázatban megjelent cikkeket a szerkesztőség az MTMT-n keresztül a REAL repozitóriumban archiválja.

12. A szerkesztőség szívesen fogad recenziókat is, melyek egy biztosításszakmai szempontból érdekesnek ítélt könyv ismertetését tartalmazzák azzal a céllal, hogy figyelmet az adott műre mind szélesebb körben felhívják. A recenzióval szembeni elvárások az alábbiak:

- Szükséges feltétel a mű valamennyi bibliográfiai adatának pontos feltüntetése.
- Tartalmaznia kell minimálisan a könyv szerzői ismertetését, szerkezeti felépítését. A recenzió szerzője ezen túlmenően megosztja az olvasóval a könyvvel kapcsolatos észrevételeit, benyomásait, akár kritikai értékelését is.
- A jó recenzió felkelti a vágyat az olvasásra, miközben annak tudományos értéke is tetten érhető, szakmai szemmel – az ajánlott szempontjain keresztül – orientálja a könyv potenciális olvasóját.
- Az idézetek és források megjelölésénél – amennyiben ilyenek vannak – be kell tartani a Biztosítás és Kockázat szerzői útmutatójában foglaltakat.
- Ajánlott terjedelem: 2-5 oldal.

Köszönjük, hogy a megfelelően előkészített kézirattal Ön is segíti munkánkat!

Biztosítás és Kockázat Szerkesztősége